

De BOA-QUOTE

In het project Zorgverevening heeft de FNV Vrouwenbond samen met de Stichting voor de Zorgeconomie en partnerorganisatie uit Spanje, Polen en het Verenigd Koninkrijk haalbare oplossingen verzameld en ontwikkeld om de gevolgen van de onevenredige verdeling van onbetaalde zorgarbeid te verevenen.

Een van de grootste misvattingen van de gangbare economie is, dat onbetaalde arbeid geen waarde heeft. Economen tellen alleen de arbeid mee die een prijs (loon/salaris) heeft op de arbeidsmarkt.

Omdat onbetaalde arbeid geen prijs heeft, is deze arbeid volgens economen niet schaars. Het is vergelijkbaar met de lucht die je inademt, gratis, omdat het overvloedig aanwezig is. Onbetaalde arbeid wordt daarom niet meegenomen in het economische model, dat de regering gebruikt als basis voor het macro-economische beleid. Dit model veronderstelt namelijk dat je onbeperkt gebruik kan maken van onbetaalde arbeid zonder dat het effect heeft op de economie. Vanuit die visie raakt onbetaalde arbeid nooit uitgeput en draagt niets bij aan de economie. Er wordt ook geen rekening mee gehouden bij het uitstippelen van economisch beleid door de regering

1. Grootste sector binnen de economie

De sector van onbetaalde arbeid is groter dan alle overige sectoren van betaalde arbeid bij elkaar. Van het totale arbeidsvolume in Nederland is momenteel circa 51% onbetaalde arbeid en 49% betaalde arbeid.

Daarom is het onbegrijpelijk dat deze gigantische sector van onbetaalde arbeid totaal wordt doodgezwegen in het beleid van de overheid. Het woord onbetaalde arbeid of onbetaalde economie komt niet één keer voor in de Miljoenennota. Het komt ook niet voor in de macro-economische analyses die de overheid gebruikt als basis voor zijn sociaal economisch beleid, zoals de

jaarlijkse Macro Economische Verkenning van het Centraal Planbureau, die met Prinsjesdag uitkomt met prognoses over de komende periode.

De onbetaalde arbeid is onzichtbaar in Europa. Dit ondanks de afspraken die op internationaal niveau hierover zijn gemaakt. Onder andere in 1995 tijdens the World Social Summit in Kopenhagen en de VN Wereldvrouwen Conferentie in Beijing. In Europese landen wordt nog steeds meer dan de helft van het totale arbeidsvolume (de onbetaalde helft) economisch volledig genegeerd, terwijl de zorg voor het welzijn en voor de leefomgeving de basis vormt voor zowel de samenleving als voor een goed functionerende arbeidsmarkt.

Gender en leeftijd

De verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen is scheef. In alle Europese landen verrichten vrouwen meer onbetaalde dan betaalde arbeid. Met als resultaat dat vrouwen lagere inkomsten hebben en minder kans op promotie en dat zij bovendien minder pensioen opbouwen. Dit terwijl ze even lange – zoniet langere – werkdagen hebben als mannen.

De verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid verschilt per levensfase. Uit tijdsbestedingsonderzoek in verschillende landen komt naar voren dat met name in de middenfasen de bijdrage van vrouwen aan de onbetaalde arbeid groot is, terwijl vrouwen zelf nauwelijks zorg ontvangen. Gemiddeld genomen verrichten vrouwen gedurende hun leven meer zorg dan zij ontvangen, bij mannen is dit net andersom.

2. Waarde van onbetaalde arbeid

Hoe kunnen we onbetaalde arbeid meten? Is het noodzakelijk om die waarde in geld uit te drukken om de waarde ervan te bepalen?

Of kunnen we die waarde op een andere manier zichtbaar maken?

Kort samengevat: Kunnen we een instrument ontwikkelen dat overheden gebruiken kunnen om rekening te houden met onbetaalde zorg, zonder dat daar geldtermen aan te pas komen?

Onder economen staat de waarde van onbetaalde arbeid al jaren ter discussie. Deze discussies hebben geleid tot veel en verschillende berekeningen maar nog nooit tot overeenstemming.

Het antwoord op 'hoe bepalen we de waarde van onbetaalde arbeid kan eenvoudig zijn. De waarde van zowel onbetaalde als betaalde arbeid moet uitgedrukt worden in de tijd die er voor nodig is. De meeste landen beschikken al over gegevens rond tijdbesteding, bijvoorbeeld omdat de OECD de landen die deel uitmaken van deze organisatie verplicht deze gegevens te verzamelen. Probleem is dat beleidsmaker de beschikbare gegevens nauwelijks gebruiken.

Volgend vraag is daarom: "Hoe kunnen we zorgen dat deze tijdbestedingscijfers wel meegenomen worden in het sociaal economische beleid van Europese overheden.?"

Als antwoord op deze vraag introduceren wij de Betaalde / Onbetaalde Arbeid Quote: de BOA-quote.

De BOA-quote is de verhouding tussen het volume van de betaalde arbeid, gedeeld door het volume van de totale arbeid. De BOA-quote drukt uit welk percentage van de totale arbeidstijd maatschappelijk wordt erkend in geldtermen.

$$\text{BOA-quote} = \frac{\text{Volume Betaalde Arbeid}}{\text{Volume Betaalde Arbeid} + \text{Volume Onbetaalde Arbeid}} \times 100\%$$

Met deze BOA-quote kunnen we direct zichtbaar maken welk deel van de totale arbeid betaald is.

De gemiddelde BOA-quote voor Nederland is:

3h13 min

193 min

$$\frac{(3\text{h}13\text{ min} + 3\text{h}18\text{min})}{(193 + 198)\text{ min}} \times 100\% = 49,4\%$$

In Nederland is nu dus bijna de helft van alle arbeid betaald. De gemiddelde BOA-quote ligt daarom rond de 50%. Dat wil zeggen dat gemiddeld voor de Nederlandse bevolking tussen de 15 en 65 jaar geldt, dat ongeveer de helft van hun arbeidsuren bestaat uit betaalde arbeid.

Tabel 1: Gemiddelde BOA-quote voor vier Europese landen

LANDEN	GEMIDDELDE BOA-QUOTE
UK	51,1 % van het totale arbeidsvolume is betaald
Nederland	49,6 % van het totale arbeidsvolume is betaald
Polen	48,3 % van het totale arbeidsvolume is betaald
Spanje	52,0 % van het totale arbeidsvolume is betaald

De cijfers in tabel 1 maken direct duidelijk hoe vitaal het belang is van de onbetaalde arbeid voor de economie als geheel.

3. Gevolgen van sociaal economisch beleid

De BOA-quote kan ook gebruikt worden als instrument om te toetsen wat de gevolgen van overheidsbeleid zijn voor de onbetaalde arbeid.

De BOA-quote is een handige indicator om de gevolgen van sociaaleconomisch beleid te laten zien. Vrijwel alle beleidsmaatregelen van de overheid hebben gevolgen voor zowel de betaalde als onbetaalde economie. Of het nu gaat om wegebouw, ruimtelijke ordening, onderwijs, gezondheidszorg, steeds zal er een effect zijn voor de betaalde en voor de onbetaalde economie:

- Meer wegen en drukker verkeer kan bijvoorbeeld leiden tot meer onbetaalde zorgarbeid want het wordt te gevaarlijk op straat om kleine kinderen zonder toezicht buiten te laten.
- Ruimtelijke ordening heeft invloed op de afstand woon-werkverkeer, op toegankelijkheid van diensten, op leefbaarheid en andere aspecten die de combinatie van arbeid en zorg beïnvloeden.
- Dankzij de ontwikkeling van een goed onderwijssysteem is de onbetaalde zorgarbeid enorm verminderd, maar deze kan weer toenemen wanneer niet alle kinderen toegang krijgen tot onderwijs, of wanneer het onderwijs alleen goed kan blijven draaien met de inzet van vrijwilligerswerk van ouders
- Bezuinigingen in de gezondheidszorg kunnen ertoe leiden dat de zorg voor zieken, ouderen of mensen met een handicap moet worden overgenomen door partners, familieleden, burens of bekenden.

Voorbeeld: Veranderde BOA-quote wegens meer wegen en dus meer verkeer

Als de eerste beleidswijziging wordt doorgevoerd in Polen en er meer wegen worden gebouwd, zal het verkeer drukker worden en daardoor gevaarlijker voor kinderen. Ouders zullen hun kinderen niet alleen naar school laten lopen of fietsen, maar ze zelf gaan brengen. Dat kost natuurlijk tijd of wel gemiddeld 12 minuten per dag om kinderen te halen en te brengen.

De gemiddelde BOA-quote voor Polen was:

$$\frac{3\text{h}22 \text{ min}}{(3\text{h}22 \text{ min} + 3\text{h}33,5\text{min})} = \frac{202 \text{ min}}{(202 + 213,5) \text{ min}} \times 100\% = 48,3 \%$$

Als er een toename van **12 minuten onbetaalde arbeid** nodig is zal de BOA-quote als volgt wijzigen:

$$\frac{3\text{h}22 \text{ min}}{(3\text{h}22 \text{ min} + 3\text{h}45,5\text{min})} = \frac{202 \text{ min}}{(202 + 225,5) \text{ min}} \times 100\% = 47,3 \%$$

Het zou ook kunnen dat de verantwoordelijkheid om kinderen naar school te halen en te brengen betekent dat de ouders minder tijd betaald kan werken, dat zou een afname van **6 minuten betaald werk** kunnen betekenen en een verdere wijziging van de BOA-quote:

$$\frac{3\text{h}16 \text{ min}}{(3\text{h}16 \text{ min} + 3\text{h}45,5\text{min})} = \frac{196 \text{ min}}{(196 + 225,5) \text{ min}} \times 100\% = 46,5 \%$$

Tengevolge van het nieuwe mobiliteitsbeleid neemt de BOA-quote af van 48,3% naar 46,5%. Duidelijk wordt ook dat de BOA-quote een indicator kan zijn van de –gemiddelde – economische gevolgen van besluitvorming op vrijwel alle beleidsterreinen.

4. Verdeling betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen

Met de BOA-quote kan de regering ook beoordelen hoe de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid van mannen en vrouwen van verschillende leeftijden en achtergronden zich ontwikkelt. Het berekenen daarvan is niet moeilijk. We hebben dat voor een aantal landen al uitgerekend in het kader van het project 'Equalising Care'. Bij het bestuderen van de cijfers zagen we dat mannen en vrouwen ongeveer evenveel uren per week werken, soms werken vrouwen iets meer, soms mannen iets meer. Het verschil tussen mannen en vrouwen zit dus niet zozeer in het aantal uren dat ze gemiddeld per week werken, maar meer in de financiële beloning van het werk. In de vier landen die deelnemen aan het project blijkt dat de BOA-quote van vrouwen veel lager is dan die van mannen:

Tabel 2: De BOA-quote voor vrouwen en mannen in de vier landen

Landen	BOA-quote	
	Vrouwen	Mannen
Verenigd Koninkrijk (UK)	37,5%	65,2%
Nederland	37,3%	60,1%
Polen	33,3%	64,2%
Spanje	33,0%	74,2%

We zien dat de BOA-quote ook goed gebruikt kan worden voor het vergelijken van de positie van mannen en vrouwen in verschillende landen:

- In Polen en Spanje krijgen vrouwen zo'n 33% van hun werk betaald. In Nederland en Groot Brittanië (UK) is dat circa 37%. De belangrijkste oorzaak van dit verschil is dat vrouwen in Nederland en in de UK gemiddeld minder tijd per week besteden aan onbetaalde arbeid dan de vrouwen in Polen en Spanje.
- Mannen in Nederland krijgen circa 60% van hun totale werkuren betaald, in Polen 64%, in de UK 65% en in Spanje zelfs 75%. Het grote verschil tussen de Nederlandse en Spaanse mannen is, dat Spaanse mannen per week gemiddeld meer uren betaald werken en minder uren onbetaald vergeleken met de Nederlandse mannen.

Terug naar Nederland zien we dat de BOA-quote voor vrouwen (37,3%) lager is dan de maatschappelijk gemiddeld quote van 50%, terwijl die van de mannen (60,1%) boven het maatschappelijke gemiddelde ligt.

5. Gebruik van de BOA-quote

In het voorafgaande zijn al voorbeelden gegeven van de wijze waarop de BOA-quote gebruikt kan worden om de impact van overheidsbeleid op de verhouding tussen de betaalde en onbetaalde economie te meten.

Het zou geen overbodige luxe zijn wanneer het CPB elk jaar doorrekent wat de gevolgen zijn van het overheidsbeleid voor de verhouding tussen de betaalde en onbetaalde arbeid, de BOA.

Het Centraal Plan Bureau kan de BOA-quote gebruiken bij het opstellen van prognoses van de economie in de Macro Economische Verkenningen (MEV) en bij het doorrekenen van de gevolgen van overheidsbeleid op de totale economie (betaalde en onbetaalde economie) en op de positie van mannen/vrouwen, leeftijdsgroepen etc.

De overheid kan de BOA-quote benutten om de impact van overheidsbeleid op de verhouding tussen betaalde en onbetaalde arbeid te meten en om de verdeling ervan tussen mannen en vrouwen zichtbaar te maken.

Ook internationaal kunnen de EU, de OESO, de UNDP, de Wereldbank, het IMF de BOA-quote gebruiken om de monetaarisering van nationale economieën met elkaar te vergelijken.

Voor vakbondsorganisaties, vrouwenorganisaties, patiëntenorganisaties, organisaties van mantelzorgers en vrijwilligersorganisaties is het belangrijk te weten wat de gevolgen zijn van overheidsbeleid op de onbetaalde zorgarbeid. Ingeval bezuinigingen onevenredig worden afgewenteld op de onbetaalde sector, kunnen deze organisaties dit aantonen met de BOA-quote. Vervolgens kunnen zij onderhandelen over verbetering van de financiële beloning van zorgarbeid, of over zorgverevening van degenen die door de bezuinigingen extra belast worden met onbetaalde zorgarbeid

6. Care Credits

In Groot Brittannië is de overheid van plan om een veelomvattend pakket wijzigingen te introduceren om mantelzorgers te ondersteunen bij het opbouwen van een staatspensioen.

Ingaande 2010 worden nieuwe zorgverleners credits geïntroduceerd voor degenen die 20 uur of meer per week mantelzorg verrichten ten behoeve van mensen uit hun omgeving met een ernstige handicap of chronische ziekte.

Care credits betekenen dat er een recht is op zorgverevening en bieden degenen die meer dan gemiddeld onbetaalde zorg verlenen het recht op een fatsoenlijk inkomen – in het Britse voorbeeld tenminste op een redelijk pensioen. Door care credits in te voeren erkent de regering het belang van de economische en maatschappelijke waarde van onbetaalde zorgarbeid.

Het recht op care credits kan vastgesteld worden met behulp van de BOA-quote. Jaarlijks kan vastgesteld worden wat gemiddeld de maatschappelijk noodzakelijke zorgarbeid is in diverse situaties: de Zorgstandaard.

Het is natuurlijk wel van belang dat je goed definieert wat er onder *onbetaalde maatschappelijk noodzakelijk zorgarbeid* valt. Mantelzorg, zorg voor kleine kinderen, zorg voor mensen met een handicap of voor ouderen valt hier uiteraard wel onder. Het strijken van de overhemden van een gezonde volwassen man die dat zelf ook kan doen, heeft meer het karakter van onbetaalde dienstverlening. Het is geen noodzakelijke zorg omdat het niet om een hulpbehoevende man gaat. Zo'n zorgtegoed is dus niet bedoeld om het traditionele kostwinnersmodel in stand te houden. Evenmin is het bedoeld om onbetaalde arbeid voor persoonlijke belangen nog eens extra te belonen. Zo is het bouwen of verbouwen van je eigen huis is weliswaar onbetaalde arbeid, maar geen noodzakelijke zorgarbeid. Overheid en maatschappelijke organisaties zullen in overleg met elkaar moeten vaststellen welke onbetaalde arbeid deel zal uitmaken van de BOA-quote en in aanmerking komt voor zorgverevening.

7. Samenvatting

Samenvattend kan de BOA-Quote als standaard beleidsinstrument voor de overheid en maatschappelijke organisaties dienen om:

1. te evalueren wat de bijdrage is van de onbetaalde zorgarbeid aan het welzijn en de welvaart van de mensen
2. te beoordelen in hoeverre de onbetaalde zorgarbeid aanvullend of vervangend is voor betaalde arbeid

3. te beoordelen wat de invloed is van een stijging of daling van de BOA-quote op de maatschappelijke positie van mannen en vrouwen
4. het effect te meten van overheidsbeleid op de onbetaalde zorgarbeid van mannen en vrouwen van verschillende leeftijden en achtergronden
5. een instrument te hebben op basis waarvan de organisaties die opkomen voor erkenning en herwaardering van de onbetaalde arbeid kunnen onderhandelen met de overheid over maatregelen ter verbetering van de positie van vrouwen en mannen die een onevenredig deel van de onbetaalde zorgarbeid uitvoeren
6. om overheidsbeleid aan te passen zodat kan worden voorkomen dat sociale kosten onevenredig worden afgewenteld op de onbetaalde sector van de economie
7. een gezonde sociale balans te bevorderen tussen de betaalde en onbetaalde sector van de economie, speciaal tussen betaalde en onbetaalde zorgarbeid van mannen en vrouwen
8. om een systeem van zorgverevening door te voeren met een fiscale tegemoetkoming op basis van het aantal uren onbetaalde zorgarbeid boven het maatschappelijk gemiddelde onbetaalde zorgarbeid per hoofd van de bevolking.